

Magyar könyvkiadás az új Jugoszláviában

Hazai kiadású magyar könyv a régi Jugoszláviában kivételes jelenség volt. Az olvasóközönség könyvigényeit rendszerint magyarországi, csehszlovákiai és romániai kiadású könyvek »elégítették ki.« A dolgozókat kizsákmányoló, a nemzeteket kegyetlen elnyomó és minden emberi jogot kíméletlenül eltipró nagyszerb burzsoázia a kisebbségek mindenfajta kultúrmegnyilvánulását erőszakkal tartotta féken, mert jól tudta, hogy a nemzeti élet szabad virágzása mindenfajta elnyomó és kizsákmányoló rendszernek a végét jelenti.

A könyvkiadás igen hatásos fegyver, melynek segítségével hatni lehet a tömegekre, és ha ez a hatás a társadalmi fejlődés pozitív erőiből indul ki — mélyreható társadalmi változásokat készít elő. A jó könyv a forradalom előfutárja. Érthető volt tehát a rendőrségi és ügyészségi cenzura és az ezer akadály amit a vajdasági magyar könyvkiadás elé gördítettek a régi Jugoszlávia urai.

A külföldi kiadású magyar könyvek behozatala is erős ellenőrzés alatt állott. Nemcsak a Szovjetszövetségből, de más demokratikus országokból sem engedtek be olyan könyvet, amely a szocializmus eszméit tisztán és érthetően hirdette, amely a szövvényes világpolitikai, világnézeti, kulturális és művészeti harcokban helyes irányban nevelte a dolgozó tömegeket. Csak kivételesen és csak áldozatok árán juthattak a vajdasági magyar dolgozók olyan könyvhöz, amely a Szovjetszövetségben végbemenő változásokat híven és a valóságnak megfelelően tárgyalta. Ha elvétve, itt-ott hozzá is jutottak egy-egy Marx-könyvhöz, Lenin és más kommunista írók munkáit sohasem kapták kézhez.

De nem csak világnézeti és politikai könyvekben volt nagy a hiány. Az újabb keletű szépirodalmi művek sem jutottak el a vajdasági magyar dolgozók kezéhez. A cenzura keze ezekbe is belemarkolt és a külföldi kiadványok kirekesztése mellett csirájában fojtotta el a vajdasági magyar írók kis gardájának minden haladószerű kísérletét. Csak azokat az »írókat« engedte szóhoz jutni, akik azt írták, amit az urak éppen rendelni méltóztattak és a rendőrspicli feladatát sem utasították vissza, ha arról volt szó, hogy förmedvényük napvilágot lásson. (Csuka János. Havas Károly).

Az ilyen tényezőkön kívül számos mástermészetű akadály is útját állta a vajdasági magyar könyvkiadás fejlődésének: mint pl. az írók anyagi nyomora. Az osztályharc alapjain álló és a haladás útjait egyengető vajdasági magyar író nyomora — József Attila nyomorával volt határos. Rosszul díjazott írodai állások, voluntör-munka az újságoknál, nehéz testi munka a gyárban vagy a műhelyben — ez volt az író sorsa. Írásait csak kitartó utánjárás után közölték le a szubotikai »Napló-ban«, jelentéktelen honorárium mellett, sokszor anélkül. Ha írása kötetnyire szaporodott, újabb, csaknem leküzdhetetlen akadályok előtt állt: nyomdaköltségek, papírbeszerzés, cenzura- és terjesztési gondok neheztedek rá. A magántökécek nyomda- és lapkiadóvállalatai nem adták ki írásait. Ha könyvét meg akarta jelentetni, minden anyagi és erkölcsi következményt magának kellett viselnie.

Az ébredező vajdasági magyar irodalom ilyen körülmények között csak igen lassan haladhatott előre. Bizonyos sikerre csak az az író számíthatott, akinek háta mögött szervezett erők álltak — olyan erők, amelyek segédkezet nyújtottak neki, hogy leküzdhesse az akadályokat. Ezek az erők pedig az egymással élet-halál harcban álló burzsoá- és proletársztály szervezett politikai erői voltak: a kormányrendszer hatalmi és politikai tényezői egyfelől, másfelől pe-

dig a munkásosztály politikai és társadalmi szervezetei: a Jugoszláv Kommunista Párt és a szakszervezetek. Azok az írók, akik tudatosan egyikhez sem csatlakoztak — gyorsan eltűntek a közéletből, sőt a köztudatból is.

A mindenkori kormányrendszert hűségesen kiszolgáló napilapok maguknak kaparintották meg azt a csaknem kizárólagos jogot, hogy magyar nyelven minden az ő hasábjaikon kerüljön letárgyalásra, elbírálásra. Vasárnapi mellékleteikben adtak helyett azoknak a »szépirodalmi« írásoknak, amelyek végső következtetésképpen csak a burzsoá társadalom válságából eredő polgári irodalmi pangást tükrözték vissza s misztikus, ködös, zagyva és reakciós eszméket tartalmaztak. Ezzel a mákonnyal akarták elaltatni a dolgozó tömegek ébredező forradalmi indulatait.

Ezzel az irányzattal szemben már a huszas évek elején kezdett kialakulni a Párt irányításával szerkesztett szubotikai szakszervezeti újság, »A Szervezett Munkás« köré gyülekező munkásírók kis csoportja, amely a lap hasábjain, továbbá az általa kiadott naptárakban tette meg az első szárnycsapásokat. Az 1929-es hírheft január 6-i monarchofasiszta diktatura véres kézzel vetett végett ennek a kísérletnek.

A harmincas évek elején mindent újra kellett kezdeni: megindult a »Vajdaság« című folyóirat, betiltása után a »Tovább...«, ennek betiltása után az »ÉK«, míg végül az írók és szerkesztők megtalálták azt a hangnemet, amely a forradalmi eszmék feladása nélkül is életben tudta tartani e folyóiratot. Így jött létre a HÍD.

Kezdetben a HÍD a szubotikai Népkör ifjúsági alosztályának lapja volt, rövidesen azonban köréje csoportosultak a dolgozó értelmiség, a munkásság és a parasztság legjobb magyar erői, amelyek biztosították a HÍD fennmaradását. Kiterjedt levelező és szervező, terjesztő és munkatársi kádere volt, amely a reakció nyílt és burkolt támadásait mindenkor vissza tudta verni és a maga barázdáját mind mélyebbre szántotta. A Párt által irányított szakszervezetek, az ifjúsági és kultúrszervezetek lelkesen magukévá tették a HÍD ügyét. Írásaikkal, tudósításaikkal, leveleikkel keresték fel a szerkesztőséget, pénzt gyűjtöttek, a nyomdai és szállítási munkában segítettek és — ami a legfőbb — terjesztették a folyóiratot. A folyóirat így sok költséget takarított meg és pár év alatt már képes hetilapot is indított, a »Világképet«. A fejlődés további vonalán a heti munkásújság, a »Népszava«, majd a szerbnyelvű »Narodni Glas« következett, végül a »Híd-könyvtár« című füzetek.

A háború és a megszállás újra megállították a fejlődést. A fasiszta Horthy-banditák véresen számoltak le a vajdasági magyar kultúra úttörőivel. Vészbíróságuk halálraítélte és kivégeztette a HÍD köré csoportosuló magyar dolgozók legjobbjait, a többit koncentrációs táborba vetették, vagy munkásszázadokkal a dóni halálmezőkre küldték. A Horthy-rendszer semmiben sem volt a magyar kultúrának kisebb ellensége, mint a régi Jugoszlávia nagyszerb monarchofasiszta diktatúrája.

A HÍD és az általa megteremtett vajdasági magyar népi, demokratikus sajtó a régi Jugoszláviában, abban a korszakban fejlődött ki, amikor a Jugoszláv Kommunista Pártban véglegesen megszilárdult a belső pártélet, amikor Tito elvtárs bölcs és előrelátó vezetése alatt a Párt már biztosítani tudta vezetőszerpét az egész munkásmozgalomban és jelentékeny befolyást gyakorolhatott népeink minden demokratikus mozgalmára, így a HÍD köré csoportosuló demokratikus elemekre is. A HÍD nagy szerepet játszott a jugoszláviai magyar munkásság és dolgozó parasztság osztályöntudatának, forradalmi és harci szellemének kialakításában és a maga módján előkészítette a vajdasági magyar dolgozókat a bekövetkező nagy eseményekre. Az új Jugoszláviában, a szabad népek új, szabad hazájában, a magyar kultúra kérdései egészen sajátos és eddig ismeretlen megvilágításba kerülnek. A népi forradalom nyomán kelt kultúrforradalom az utolsó emberig hatol és minden népet, minden nemzetet a szocialista kultúra széles útjára indít. A szocializmus és a kultúra útjai azonosak: szocializmus nélkül nem jutunk el a kultúráig — kultúra nélkül nem jutunk el a szocializmusig. Ez a tény olyan döntően új helyzetet teremt, hogy minden népnek teljesen új irányt jelöl ki fejlődésének további szakaszán. Az írástudatlanság leküzdése, az iskolák ezreinek megnyitása, az önálló nemzeti kultúra, az iro-

dalom és a művészet állandó fejlesztése, a tudomány népszerűsítése, az anyanyelv ápolása stb. mind olyan problémák, amelyekkel errefelé nem igen törődtek azelőtt és amelyeket most kell alaposan megoldani.

Az új helyzetből adódó körülmények teljesen új és váratlanul nagy feladatok elé állították a magyar könyvkiadást is. Nyoma sincs többé a felülről-jövő, vagy a körülményekből adódó akadályoknak. Felülről, a népi kormányzattól és a kialakuló szocialista társadalmi viszonyokból csak újabb és újabb ösztönző, serkentő és biztató jeladások érkeznek. Minden népünk szabad az útja a fejlődés felé, minden népben ébrednek az alkotó erők, amelyek ezen az úton tovább fejlesztik a nemzet szellemi kincseit. Jugoszlávia népei nemes versenybe fogtak a szocialista termelés anyagi és szellemi frontján és mindegyik azzal bizonyítja értékét, életrevalóságát és nemzeti egyéniségét, hogy a nagy alkotásban az elsők közé törekszik.

Ezek az általános körülmények határozzák meg a jugoszláviai magyar könyvkiadás legfőbb feladatait is: a magyar néptömegek politikai és világnézeti nevelése, a hazánkban végbemenő átalakulások helyes magyarázata, a világban lejátszódó politikai fordulatok pontos kiértékelése, a marxista-leninista társadalomtudomány és a dialektikus materializmus alapjain fejlődő természettudomány népszerűsítése, a jugoszláv népek, valamint más országbeli népek életének és kultúrájának ismertetése, a jugoszláviai magyarság kultúréletének fejlesztése, az irodalom és képzőművészet hatékony támogatása, a magyar nyelv és irodalom ápolása, a magyar iskolák tankönyvekkel való ellátása stb. stb. Mindezeket a feladatokat a jugoszláviai dolgozó magyarság ma már meg tudja oldani, mert a népi hatalom, a maga hatalma, megteremt ehhez minden anyagi és erkölcsi előfeltételt.

Az elmúlt öt esztendő nem ébresztette fel a vajdasági magyar dolgozó népben szunnyadó összes alkotó erőket, bár a kultúra terén óriási eredményeket mutathatnak fel a magyarok is. Kultúréletünkben ezrével munkálkodnak a magyar dolgozók. A népi színjátszás, a műkedvelés, a népi tánc, a sajtó, az irodalom és a művészet minden terén aktív tényező a vajdasági magyarság is. Bebizonyosodott a régi igazság, hogy a kultúra fejlesztése elsősorban a nép ügye és hogy nem kellenek hozzá sem »finom kultúrlegények«, sem »tilinkós álparasztok«. A hivatásos szakemberek csak egy kis hányadát képezik annak a tömegnek, amely kultúrmunkával *alkotóan* foglalkozik a mai Jugoszláviában. Már az a tény, hogy a nép építi a maga kultúráját arccal a kultúra felé fordította az egész népet. Nincs ma az a kultúrintézmény, az a kultúresemény vagy kultúrjelenség, amely nem érdekelné a néptömegeket. Mélyenjáró kultúrforradalmunkban a mozi, a színház, a testnevelés, a népi színjátszás stb. minden rendezvénye iránt óriási az érdeklődés. Könyveink iránt is! Mindez lehetetlen volna, ha hazánkban nem az igazi népi erők lennének hatalmon. Az új követelményeket csak az alkotó erők végső megfeszítése árán elégíthetjük ki.

Ismeretes, hogy a régi Jugoszláviában a magyarság nemzeti elnyomása a barbársággal volt határos. Az elemitől kezdve az összes iskolákon végig *nem tanították* a magyar gyermekeket magyar nyelvre, magyar irodalomra. Gyakran még a latin betűk tanítását is lehetetlenné tették számukra, úgy hogy cirillbetűkkel írtak életük végéig, még magyarul is! A kevésszámú magyar elemiben és a még kevesebb magyar középiskolában a gyermek nem tanulhatta saját anyanyelvét, annak szépségeit, élénkségét, fordulatait. A hivatalokban, nyilvános helyeken a szélsőséges, fasiszta csöcselék sokszor megtiltotta a magyar szót. A magyar nyelv törzse sorvadni kezdett. Ennek a »kultúrpolitikának« hatását ma erősen megérezzük, mert Vajdaságban még megközelítően sincs elegendő számú magyarul *jóltudó*, a magyar nyelv törvényeit és kincseit ismerő magyar ember. A könyvkiadás ezért már az első lépésnél igen nagy akadályba ütközik. A magyar könyvkiadás első feladatai közé tartozik tehát annak a magyar szellemi kádernek a felnevelése, amely gondolatait helyesen és — magyarul fogja kifejezni. Ezt csak úgy érheti el, ha munkatársaival szemben messzemenő igényeket támaszt, tanulásra serkenti őket és szunnyadó képességeiket életre hívja — ha hibáikat nyilvánosan, sajtó és tanácskozás útján megvitatja, letárgyalja és kijavítja. A népi magyar munkásainak nem lehet közömbös az, hogy a magyar nyelv Vajdaságban milyen utakon halad tovább. Mivel a sajtóban nap-nap

után mindig több és több nem hivatásos íróember dolgozik, nagy gondot kell fordítani a beérkező kéziratok nyelvi-stiláris csiszolására és a kezdő írókkal való levelezésre. A magyar nyelv alapos ismerete nemcsak a hazai magyar irodalom fejlesztése szempontjából bír elsőrangú jelentőséggel, azért is fontos, hogy az idegen, főként szláv nyelvekről végzett fordítások is helyes magyarsággal, jó fogalmazásban kerüljenek az olvasó kezébe. Ma még alig találunk Vajdaságban olyan magyar íróembert, aki felelősség mellett vállalná a marxista-leninista klasszikusok fordítását magyar nyelvre.

Ezen a téren sokat tehet a múlt év folyamán alakult Vajdasági Magyar Nyelvművelő Tanács, amelynek első kötelessége volna egy népszerű magyar nyelvtan megszerkesztése, továbbá néhány nyelvészeti szakkönyv, magyar akadémiai szótár, magyar szakkifejezések szótára stb. beszerzése. Tudjuk, hogy ezek az intézkedések csak pillanatnyi megoldásokat hozhatnak, mégis meg kell tenni a szükséges teendőket. Végreles megoldást csak a szabad szocialista hazában nevelődő új magyar népi értelmiség bekapcsolódása hoz. Ezért elengedhetetlen feltétel a magyar felső- és főiskolások bevonása az alkotó munkába. — Nem kisebb kérdés a kiadandó művek helyes tervezése. A legfőbb feladat ezen a téren: tudatosítani és ébren tartani a magyar dolgozó tömegekben annak a nagy változásnak a megismerését, amely életünkben beállt és bekapcsolni őket a szabad szocialista haza, az új Jugoszlávia, építésébe. A időszerű kérdések sokaságában megtalálni azokat, amelyek építésünkben valóban a legnagyobb kérdések és megadni rájuk a kellő, igazi feleletet. Itt nem csak a marxizmus-leninizmus klasszikusaira gondolunk, hanem az új Jugoszlávia vezető államférfiainak műveire is, amelyek megmagyarázzák hazánk szocialista építésének különleges útjait és megadják a nap-nap után felmerülő újabb problémák megfelelő megoldását.

Tervgazdaságunk, a politikai gazdaságtan, a szűkebb haza, Vajdaság történelmi múltjának ismertetése nem kevésbé fontos, mint — mondjuk — a materialista filozófiával való foglalkozás.

A magyar könyvkiadás tapasztalatai azt mutatják, hogy a sajtószabadság mindaddig üres szólam marad, amíg a legjobb nyomdák, a legfőbb papírkészletek, és a közlekedési valamint a szükséges anyagi eszközök nincsenek a népi hatalom kezében. A néphatalom megszilárdulásának pillanatától kezdve Jugoszláviában mindezek az eszközök a nép kezébe jutottak. Már-már el is felejtjük, hogy ez másként is lehetséges, hogy ez másképpen volt azelőtt.

A magyar könyvkiadás ma már igen korszerű szervezettel és a lehetőségekhez képest széles alappal rendelkezik. A kultúregyesületi szövetség magyar alosztályának vezetése alatt, a »Bratszvo-Jedinsztvo« kiadóvállalat keretein belül működik a magyar könyvkiadó osztály, amely az elmúlt év folyamán óriási lépésekkel haladt előre. Nemcsak a vállalat modern szedőgépekkel és körforgó sajtóval ellátott, nyomdája áll rendelkezésére, hanem Vajdaságnak csaknem minden nyomdája. A magyar írók alkotmányos szerzői jogát éppen úgy tiszteletben tartják, mint bármely más íróét, a szerző viszonya a kiadóvállalathoz teljes mértékben tisztázott.

Mindezek a jogok és szabadságok azonban csak papíron maradnak meg, ha a dolgozók szervezett ereje nem sorakozik mögéjük és nem gondoskodik megvalósításukról. Az elmúlt öt év tapasztalatai azt mutatják, hogy a jugoszláviai magyar könyvkiadás aránylag lassú lépésben halad előre. Részben a magyar munkás-intelligencia hiánya, részben a magyar kultúrvezetők elégtelen érdeklődése, de legfőképpen a múlt sötét hagyatéka akadályozták a gyorsabb haladást. Ebben a tekintetben ma már sokkal előbbre jutottunk, mint a felszabadulás első éveiben, de még mindig sok a tennivaló.

A nehézségek javarészt a rendszeres és a tervszerű munka hiányából eredtek. E munka vezetőinek nem volt meg az áttekintésük a rendelkezésre álló szellemi- és anyagi erők felett és ezeket az erőket nem tudták kellő időben és kellő mértékben mozgásba hozni. A vezetés feladata előbb a Vajdasági, utána a Jugoszláviai Magyar Kultúrszövetséget illette, újabban pedig a Kultúregyesületek Vajdasági Szövetségének magyar alosztályára szállt. Ezek a testületek mint a vajdasági magyarság legfőbb kultúrfórumai igen nehezen élték bele magukat szerepükbe és feladatukba. Igaz, ma már — a legújabb intézkedések tanúsága szerint — ezen a téren is lényeges változás állt be.

Ezek a hibák és a tapasztalat hiánya sok mulasztást eredményeztek. Kezdetben a könyvek ötletszerűen, minden terv nélkül kerültek nyomdába és kiadásra — olyan sorrendben, ahogyan éppen elkészültek. A szerzők és a fordítók sokszor be sem jelentették, milyen munkán dolgoznak, csak hozták a kéziratokat. Ilyen körülmények között szó sem lehetett kultúrpolitikai vonalvezetésről, irányításról. A kultúra egyik leghatékonyabb fegyvere — a könyvkiadás — nem nyert észszerű alkalmazást. Sok erő maradt kihasználatlan, amíg másfelől a könyvhiány óriási volt.

Ez a tapasztalat a tervezés szükségének belátására, majd a könyvkiadási terv elkészítéséhez vezetett. Ma már 1951 végéig is meg van a könyvkiadási terv, amely sorozatokba foglalva irányozza elő a kiadandó magyar könyveket.

A terv elkészítése nem egyszerű feladat. Ki kell tervezni a legfontosabb témaköröket és ezeken belül a legsürgősebben kiadandó műveket. Körkérdéssel tájékozódni kell íróinknál, milyen műveken dolgoznak és milyen határidőn belül tudnak kéziratot adni főbb munkáik mellett, milyen mellék munkát tudnak vállalni (fordítás, stilisztikai javítás, cikkírás stb.). Ebbe a munkába csaknem minden magyar értelmiségi embert be kell vonni, mert az erőket a feladat nagyságához képest kell toborozni. Ilyen módon biztosítjuk a jó kezdést. A továbbiakban ki kell tapasztalni minden egyes szellemi munkás maximális alkotóképességét. Sok ember jobban ismeri a magyar nyelvet, mint a szerbet. Az ilyen stilisztikai munkát vállalhat, a másik fordíthat is. Vannak tehetségek, amelyeket még nem kutattunk fel. A kísérletezés és a feladatadás lehetővé teszi ezek kifejezésre jutását.

A szellemi termelés zavartalan biztosítása után következik a sajtógépek és egyes nyomdák termelőképességének tanulmányozása. Mint ismeretes, Vajdaság bőséges nyomda-berendezésekkel rendelkezik. Ezek azonban nincsennek még egészen bevonva egy közös, szervezett munkába. Nyomdász munkás és más nyomdai szakember is van.

A kéziratok sajtó alá rendezése igen bonyolult feladat. A művet a szedés, a korrektúra, a nyomás, a könyvkötészet és csomagolás fázisain keresztül egészen az elszállítás, a kalkuláció és az árúbabocsátás pillanatáig nyomon kell kísérni, mert minden pillanatban előfordulhat a fennakadás és a felesleges késedelem. Ha egy-két könyvről volna csak szó, ez nem volna nagy feladat, de ha állandóan kb. 50 mű van munkában, a nyilvántartásnak egész gépezete szükséges ahhoz, hogy minden mű a maga idejében elkészüljön. A műszaki munka ilyen bonyolultsága megköveteli az évi terv tagolását hónapokra és napokra, bizonyos munkanaptárak felállítását stb. hogy tudjuk mikor megy át valamelyik mű az egyes munkaszakaszokon és mikor kerül piacra. Az időnyomkát és a kapcsolást csak ily módon lehet elkerülni.

A terv szellemi oldalát illetően igen sok igényt kell kielégíteni. A mai vajdasági magyar írók művei, a jugoszláv-, a szovjet-, a haladószellemű nyugati világirodalom, a magyar klasszikus és modern írók művei között igen nehéz a sorrendi választás. A terv nem hagyhatja figyelmen kívül a világnézeti és politikai irodalmat, a társadalom — és természettudomány legegységesebb műveit, az ifjúsági és gyermekirodalmat, a kulturális élethez szükséges műveket stb. Ide tartozik a képzőművészek reprodukcióinak kiadása is. Mindezek a kérdések sok gondot okoztak és csak alapos megvitatás után lehet a tervet véglegesíteni. A jugoszláviai szlávnyelvű kiadóvállalatok terveit sem szabad figyelmen kívül hagyni, mert a szerbül tudó magyar olvasók számára bizonyos mértékben segítséget jelent a szerb könyv is.

Legújabb kiadványaink összehasonlítása a háborúelőtti magyar kiadványokkal arról tanuskodik, hogy a könyv külsejét illetően sokat fejlődöttünk. Megállapítandó azonban, hogy ezen a téren még nem értük el a megfelelő színvonalat. Még mindig előfordulnak nyomdatechnikai, különösen könyvkötészeti hibák, amelyek az egyébként jól megtervezett fedőlapot gyakran elrontják. A haladás további szakaszán ebbe a munkába magyar képzőművészeket is be kell vonni úgy hogy a könyv magyar emberek műve legyen. Ugyancsak a jövő feladata a közreműködő szellemi és fizikai szakmunkások közös értekezése könyveink műszaki kivitelét illetően. A fokéletesítés érdekében foganatosított intézkedések kapcsán

okvetlenül szükséges a már kinyomott könyv tüzetes átölvásása, a sajtóhibák jegyzékbefoglalása.

Ezeket a szubjektív nehézségeken kívül meg vannak az objektív nehézségek is mint pl. a nyomdák elégtelen felszerelése különösen új típusú betűkkel, szedőgép-matricákkal stb. Ezeknek a fogyatékoságoknak azonban nincs döntő hatásuk és némi igyekezettel elháríthatók.

Mielőtt a témakör elemzésébe fognánk tanulmányozzuk át a következő táblázatot:

A HÁBORÚ UTÁNI KÖNYVKIADÁS JUGOSZLÁVIÁBAN						
Témakör	1949 előtt		1949-ben		Összesen	
	mű	oldal	mű	oldal	mű	oldal
A marxizmus-leninizmus elmélete	2	46	8	520	10	566
Jugoszlávia politikai élete	3	454	6	662	9	1116
Jugoszlávia gazdasági élete	10	548	10	824	20	1372
Világpolitika	10	340	9	428	19	768
Történelem	1	96	—	—	1	96
Természettudomány	11	600	9	518	20	1118
Szakszervezeti élet	4	146	3	234	7	380
Szindarabok, szavaltok, dalok	18	618	10	584	28	1202
Naptárak	4	610	1	798	5	908
Riportkönyv	1	90	2	204	3	294
Jugoszláviai magyar írók	6	700	4	606	10	1306
Idegen írók	1	18	3	540	4	558
Ijúsági és gyermek-irodalom	11	586	5	628	16	1214
Különféle	2	108	3	254	5	361
Összesen:	84	4960	73	6300	157	11260

A fenti táblázatból kitűnik, hogy 1949-ben 29%-kal nagyobb az oldalszám, mint az összes előbbi években együttvéve. A kötetenkénti átlagos oldalszám 1949 előtt 60 oldal, 1949-ben pedig 86 oldal. Ez a két mutatószám szemléltetően mutatja az 1949-ben beállott ugrásszerű fejlődést.

A témakörre vonatkozó elemzés pedig azt mutatja, hogy a marxizmus-leninizmus elméleti kérdései, a jugoszláv politikai élet és az idegen írók művei 1949 előtt, teljesen hiányoztak.

A marxizmus-leninizmus sorozatában megjelentek Lenintől »Az állam és forradalom«, »Marx Károly és Engels Frigyes«, »A marxizmus három forrása...«, Sztálintól »A pártról«, Marxtól »A bér munka és tőke«, Marx és Engels cikkei és levelei a történelmi materializmusról és egyéb kisebb írások, füzetek.

Jugoszlávia politikai életét ismertető könyveink között jelentékeny mű Tito két könyve, cikksorozatok a felszabadító harcról és a szocialista építésről, valamint Szerbia Kommunista Pártjának II. kongresszusáról szóló anyaga. Kiseb füzetekben jelentek meg a Népfront III. kongresszusán elhangzott beszámoló és a határozatok, valamint más írások is.

Jugoszlávia gazdasági életét ismertette könyvkiadásunk a legalaposabban az előbbi években és 1949-ben is. Kidrics jelentékeny művén, »A JSzNK gazdasági problémáin« kívül még 5 füzet jelent meg Kidricstől. Négy könyv foglalkozik az Ötéves Terv kérdéseivel, kettő az ipari vállalatok kérdéseit, hat pedig falunk szocialista átalakulását tárgyalja.

Világpolitikai kérdések főként a »Korunk kérdései« sorozatban jelentek meg. Ebben hét füzet szól a modern tőkés világ válságáról, négy a Szovjetszövetség belpolitikai kérdéseiről, három a kínai forradalomról és öt füzet Jugoszlávia világpolitikai helyzetéről és harcáról a szocialista államok egyenjogúságáért.

Történelmi munka csak egy jelent meg, Lőrinc Pétertől a »Kuruckor«, tekintve Vajdaság történelmileg is különleges helyzetét, ezt a mulasztást sürgősen pótolni kell. Komoly aktualitással bír a vajdasági magyar történelemkutatás, amelynek az a célja, hogy helyes fényt vessen a 18., 19. és a 20. század társadalmi és politikai változásaira. Igen fontos volna már most megtenni a megfelelő előkészületeket.

A természettudomány kérdéseit csak népszerű feldolgozásban az »Élet és Tudomány« sorozatban tárgyaltuk. Ez az anyag így is igen hasznos szolgálatot tesz a népegyleti előadások rendezésekor, mert bőséges anyagot szolgáltat ehhez a munkához.

A szakszervezeti élet kérdéseivel foglalkozó füzetek megjelenése 1947 óta csaknem szünetelt. Eddig ezen a téren sem állhattunk meg, mert szakszervezeti vezetők szerveiben nagy számmal vannak magyarok, akiknek szükséges az olyan könyv, amely az időszerű szakszervezeti kérdéseket jól megvilágítja. Többek között a szakszervezeti propagandisták előadási anyagot is mérhetnek ezekből a füzetekből.

A magyar könyvkiadás különleges gondja a magyar kultúrcsoportok ellátása irodalmi anyaggal. A bekövetkezett társadalmi változások folytán százával alakulnak kultúrcsoportok. Munkájuk színvonala nem kis mértékben függ a megfelelő irodalmi anyagtól. A vajdasági magyar műkedvelő színjátszás nagyot lendült, mert kéznél voltak a népszerű »Színpadunk« füzetek, amelyekből minden csoport meríthetett magának való anyagot. Egyik könnyen helyrehozható hibája ennek a sorozatnak, hogy nem hozott még egy-két kötetnyi szavalatot aktuális témákkal. Ezen a téren segítségre van szükség, mert előfordul, hogy az előadásokon a szavalók avult, gyenge versekkel lépnek fel. Hasonló módon kellene segíteni a tömegdalok, munkásindulók, régi népdalok stb. tekintetében. A tervet ki kellene bővíteni.

A jugoszláviai magyar íróktól eddig tíz szépirodalmi munka jelent meg. Ha a háborúelőtti viszonyokhoz hasonlítjuk a mai lehetőségeket, ez a szám három gyűjteményes kiadvány: novellák, elbeszélések. Erősen hiányoznak a nagyobb lélegzetű munkák, múltunk és jelenünk művészi, irodalmi kivetítése, nafele próza, fele vers. A prózában csak két mű képez teljes egészet, a másik gyömb regények formájában. A verseskötetek is elég vékonyak. Íróink csak lassan lendülnek munkába, alkotásba — bár 1949 folyamán itt is ugrásszerű fejlődés tapasztalható.

A nem-magyar irodalomból csak Maxim Gorkijtől »Az anya« és Cankár, valamint Andrics egy-egy írása jelent meg. Kevés. Az 1950. évi terv feladata pótolni az itt mutatkozó hiányt.

Az ifjúsági és gyermekirodalomból is kevés könyvet adtunk ki. Főként a természettudomány és a társadalomtudomány kérdéseit népszerűsítő, ismert Ilyin-könyvek jelentek meg. A szépirodalmi munkák inkább az elemistákhoz szólnak. Nagy hiány mutatkozik az apró gyerekek számára erős kartonból készült képes könyvekben.

Elemzésünk nem terjedt ki lapjainkra, újságjainkra, folyóiratainkra és a tankönyvekre, mert ezek a kérdések külön elemzés tárgyát képezik. Itt csak utalunk arra, hogy ezeket a kérdéseket is napirendre kell tűzni, mert elemzésük nagy fontosságú fejlődésünk további menetére.

Kiadó tevékenységünk csaknem érintetlen területe a zenei kiadványok és a képzőművészeti alkotások reprodukciója. Ezen a téren alig tettünk valamit. Ezt a hiányt is pótolni kell.

Bizonyos mulasztást jelent az is, hogy az egyes sorozatokat nem szorgalmaztuk kellő mértékben, továbbá a sorozatokba iktatás nem elég szabatos. Letárgyalásra vár még az egyes művek második kiadásának kérdése stb.

A magyar könyvkiadás jelentékeny eredményekkel indul az 1950-es évben; 450 ívnyi kész kézirat és a nyomdákban már előrehaladott fázisban lévő munka az az alap, amelyen ebben az évben a magyar könyvkiadás továbbépül. A papír, a nyomdatechnika, a szellemi és műszaki szakkaderek rendelkezésre állnak. Együttvéve ezek a tényezők szavatolják, hogy a magyar könyvkiadás Jugoszláviában az új esztendőben is mérföldes lépésekkel halad majd előre.

Malusev Cvetkó